

Psykiske lidelser og aldring hos personer med utviklingshemning

Fagskoleutdanning

<https://www.orsta.kommune.no/modules/article.aspx?ObjectType=Article&Article.ID=1317&Category.ID=592>

Innhold

Kapittel 1 Generell informasjon	5
1.2 Innholdets krav til en fagskole	5
Kapittel 2 Mål og hovedmomenter	6
2.1 Overordnede læringsutbytttemål.....	6
2.2 Opptakskrav.....	6
2.2.1 Formelle opptakskrav.....	6
2.2.2 Opptak på grunnlag av realkompetansevurdering.....	7
2.2.3 Kriterier for innpassing og fritak.....	7
2.3 Utdanningens yrkesrelevants	8
Kapittel 3 Fagskoleutdanning i psykiske lidelser og aldring hos personer med utviklingshemning ...	9
3.1 Overordnede mål	9
3.2 Læringsutbytte etter endt utdanning.....	9
3.2.1 Begrunnelser for at noen av læringsutbyttebeskrivelsene ligger på nivå 4 og 5. 2	11
3.3 Aktuelle arbeidsplasser etter endt utdanning.....	11
Kapittel 4 Inndeling av emner og beskrivelse av praksis.....	12
4.1 Organisering av emner, valgt progresjon.....	12
4.2 Emne 1.....	12
4.3 Emne 2 og 3	12
4.4 Emne 4.....	12
4.5 Emne 5.....	13
4.6 Praksis.....	13
4.6.2 Aktuelle praksisplasser	15
Kapittel 5 Innhold, omfang og fagskolepoeng.....	16
Kapittel 6 Arbeidsformer	18
6.1. Bakgrunn for valg av undervisnings- og arbeidsmetoder	18
6.2 Problembasert læring.....	19
6.3 Presentasjoner	19
6.4 IKT.....	19
6.5 Arbeidsmappe	19
6.6 Veiledning.....	20
6.7 Ansvar for egen læring	20
Kapittel 7 Arbeidskrav, eksamen vurderings- og evalueringsordninger.....	21
7.1 Obligatoriske arbeidskrav.....	22

7.2 Eksamen	22
7.3 Vurdering.....	23
7.3.1 Vurdering av arbeidskrav og eksamen i emnene 1 – 2 – 3 - 4.....	23
7.3.2 Vurdering i Emne 5	23
7.3.3 Vurdering av praksis	24
7.3.4 Spesielle forhold som kan påvirke vurderingen	24
7.3.5 Vitnemål	25
7.3.6 Karakterskala	25
7.4 Evalueringsordningene.....	25
7.4.1 Underveisevaluering.....	26
7.4.2 Sluttevaluering	26
Kapittel 8 Innhold og læringsutbytte etter hvert emne	27
8.1 Emne 1 Felles grunnlag for fagskoleutdanninger i helse- og oppvekstfagene.....	27
8.1.1 Arbeidsformer og metoder	27
8.1.2 Helse- og sosialfagene i samfunnet.....	28
8.1.3 Etikk	28
8.1.4 Kommunikasjon og samhandling	28
8.1.5 Stats- og kommunalkunnskap, helse og sosialpolitikk	28
8.1.6 Sosiologi og psykologi.....	29
8.2 Emne 2 Syndromer, målrettet miljøarbeid, demens, diagnoser, lovverk/individuell plan	29
8.2.1 Ulike syndromer/diagnoser	30
8.2.2 Målrettet miljøarbeid, pårørende rolle	30
8.2.3 Demens.....	30
8.2.4 Psykisk helse	31
8.2.5 Lovverk og individuell plan	31
8.3 Emne 3 Utviklingshemning, psykisk lidelse, alderdom.....	31
8.3.1 Utviklingshemning, identitet og historie	32
8.3.2 Aldringsprosessen hos mennesker med utviklingshemning	32
8.3.3 Demens hos personer med utviklingshemning.....	33
8.3.4 Psykiske plager/psykiske lidelser og utviklingshemning	33
8.3.5 Sorgprosesser, bearbeiding, retningslinjer ved død	33
8.4 Emne 4 Organisering, system og ledelse.....	33
8.4.1 Aktører i pasient/brukerforløpet	34
8.4.2 Organisering og samhandling mellom aktørene i pasient/brukerforløpet	34

8.4.3 Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy	35
8.4.4 Kommunikasjon og veiledning	35
8.5 Emne 5 Fordypningsarbeid/hovedprosjekt.....	35
8.6 Praksis	36
8.6.1 Overordnede mål for praksis.....	36
8.6.2 Læringsutbyttebeskrivelser for praksis	37
Kapittel 9 Litteraturliste.....	39
9.1 Litteratur for Emne 1.....	39
9.2 Litteratur for emne 2, 3 og 4	39
9.3 Tillegglitteratur	42

Kapittel 1 Generell informasjon

Denne utdanningen er basert på rammeplanene for fagskoleutdanning av helsepersonell som er utviklet av Helsedirektoratet, samt en kravspesifikasjon for inkluderende arbeidsliv, som er utarbeidet av Trygdeetatens Arbeidslivssenter. St.meld. 49 2003-2004 «Mangfold gjennom inkluderende deltakelse», har gitt føringer for lærestoffet som omhandler flerkulturelle forhold, og i samsvar med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR), nivå 5: fagskole 1.

Tilbudet er tilpasset organiseringen av folkeuniversitetet Østs Helsefagskole ved at utdanningsløpet blir avviklet innen rammen av en koordinert plan for denne skolens samlede tilbud

1.2 Innholdets krav til en fagskole

Utdanningstilbudet oppfyller fagskolelovens krav til et utdanningstilbud på fagskolenivået ved at

- utdanningens volum tilsvarer ett års fulltidsstudium
- utdanningen ligger på et nivå over fullført videregående skole eller tilsvarende realkompetanse
- utdanningsløpet avvikles på deltid over fire semestre (to år) med avsluttende emneeksamen etter hvert emne og som gir grunnlag for kompetansebevis
- avsluttet og bestått eksamen for emne en legger grunnlaget for å ta en eller flere av fagskoletilbudene
- Hovedprosjekteksamen etter emne fem gir grunnlag for vitnemål for fullført fagskoleutdanning

Kapittel 2 Mål og hovedmomenter

2.1 Overordnede læringsutbyttetmål

De overordnede læringsutbyttetmålene for utdanningstilbudet er definert av Stortingets utdanningskomité i innstillingen til lovproposisjonen, der komiteen bl.a. fastslår at fagskoleutdanningene skal være et alternativ til høyere utdanning, og et reelt alternativ til de lange akademiske utdanningsløpene. De skal ivareta yrkes- og næringslivets behov for omstillings-, og spisskompetanse i en raskt skiftende hverdag. En ettårig fagskoleutdanning gir 60 fagskolepoeng.

Samfunnet endrer seg raskt, og Helse- og sosialsektoren står overfor store utfordringer med hensyn til kvalitet på tjenestene og rekruttering av kvalifisert personal.

Denne utdanningen skal bidra til å dekke behovet for kompetanse innenfor de kommunale tiltakene til mennesker med utviklingshemning, og deres pårørende.

Helsepersonell med tilleggskompetanse innenfor dette fagfeltet vil bli viktige bidragsytere i oppbyggingen av faglige gode tilbud til denne brukergruppen. Det er derfor viktig at det over hele landet er hjelpepleiere, helsefagarbeidere, omsorgsarbeidere og andre helsearbeidere med god faglig kompetanse innenfor dette området.

Utdanningstilbudet er i seg selv en integrert del av de helse- og sosialpolitiske handlingsplanene ettersom rekruttering av kvalifisert helsepersonell står på dagsorden i den offentlige utbyggingen av helse- og velferdspolitikken. I St.meld. 25 (2005 - 2006) blir fremtidens omsorgsutfordringer omtalt. Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og sosialfag (NUFHS) ble etablert i 2006. Den generelle delen, som er felles for alle planene, er utarbeidet av dette utvalget. Ifølge utvalgets mandat skal Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning være ansvarlig for fremtidig revisjoner og eventuelle nye planer.

2.2 Opptakskrav

8.juni 2009 vedtok NUFHS (Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og sosialfag) anbefalte regler om opptak til ettårig fagskoleutdanning i helse- og sosialfag. Etter Lov 2003-06-20 nr. 56 (revidert i 2007): Lov om fagskoleutdanning, og anbefalingen gjelder alle tilbydere, fylkeskommunale som private. Folkeuniversitetet Østs helsefagskole vil følge disse reglene.

2.2.1 Formelle opptakskrav

For opptak til Psykiske lidelser og aldring hos mennesker med utviklingshemning kreves fullført og bestått videregående opplæring, programområde helse- og oppvekstfag (tidligere helse- og sosialfag), med fagbrev eller vitnemål som hjelpepleier, omsorgsarbeider eller helsefagarbeider.

2.2.2 Opptak på grunnlag av realkompetansevurdering

Utdanningen kan være aktuell for personer som har arbeidet innenfor eldreomsorg, psykisk helsearbeid eller arbeid med personer med psykisk utviklingshemning i minst tre (3) år, men ikke har noen formell utdanning innen helse- og oppvekstfag.

Søkere som har sin helseutdanning fra andre land enn Norge, må i tillegg ha språkferdigheter tilsvarende videregående opplæring, eller vise til bestått Norskprøve 3 (B1 nivå). Søkere som ønsker å bli realkompetansevurdert, må ha en alder som minimum tilsvarer normalalderen for fullført aktuell videregående opplæring.

I tillegg må søkere uten formell helseutdanning ha minst tre (3) års arbeidserfaring innen eldreomsorg, psykisk helsearbeid eller arbeid med personer med psykisk utviklingshemning, samt inneha samme språknivået som ved formelt opptak.

Dokumentert realkompetanse i form av vitnemål og attester sendes skolen sammen med søknaden.

Realkompetansevurderingen foretas av to representanter fra opptakskomitéen.

De som skal realkompetanse vurderes innkalles til en samtale der kompetansen blir vurdert opp mot de formelle opptakskravene, dvs. kompetansemålene for læreplanen i aktuell videregående opplæring (formelle opptakskrav). Det skal også tas hensyn til ervervet kompetanse fra både arbeidsliv og privatliv.

2.2.3 Kriterier for innpassing og fritak

Etter skriftlig søknad kan en student få innpasset tidligere utdanning eller gis fritak for deler av et utdanningstilbud.

Søkere som har avbrutt tidligere fagskoleutdanning eller har ønske om å bytte studiested kan søke om å få godkjent deler av tidligere utdanning. Utdanningen må oppfylle de faglige kravene for emnet eller emnene det søkes om innpassing for og være på samme eller nært beslektet fagområde og nivå. Med emnet menes minste resultatbærende enhet som det gis karakter for, gir uttelling i form av fagskolepoeng og som føres på vitnemålet.

Søkere som har annen relevant utdanning eller realkompetanse som del av en fagskoleutdanning kan søke om fritak. Annen relevant utdanning kan for eksempel være: utenlandsk utdanning, folkehøgskole, voksenopplæring eller høyere utdanning på samme eller beslektet nivå

Søknad om innpassing eller fritak må inneholde nødvendig dokumentasjon av omfang og innhold og oppnådd læringsutbytte i emnet/emnene som ønskes godskrevet. Innpassingen eller fritak gis på grunnlag av dokumentert oppnådd likeverdig læringsutbytte for den aktuelle utdanning eller emnet og fagskolepoeng eller andre vurderinger av omfang, nivå og arbeidskrav.

2.3 Utdanningens yrkesrelevants

Denne utdanningen er en fagskoleutdanning for helsepersonell som har fullført videregående utdanning som hjelpepleier, omsorgsfagarbeider eller helsefagarbeider eller som har tilsvarende realkompetanse.

Personer med utviklingshemming lever lenger i dag enn før, og har et behov for spesiell, tilrettelagt hjelp. Utdanningen skal bidra til å dekke behovet for kompetanse innenfor de kommunale tiltakene til mennesker med utviklingshemming, og deres pårørende.

Utdanningen bygger på den fagkompetansen som er utviklet i grunnopplæringen. Fagskoleutdanningen er yrkesrettet og praksisrelatert. Opplæringen foregår i et samspill mellom teori og praksis. Den skal bidra til å utdanne reflekterte yrkesutøvere med et kompetansegrunnlag som er i stand til å møte de utfordringer som allerede finnes i dag, og i tiden fremover innenfor tiltak og tjenester for mennesker som har behov for rehabilitering.

Etter endt utdanning skal studentene

- inneha høy yrkesetisk forståelse
- ha utviklet gode evner og praktiske ferdigheter knyttet til faget
- inneha bred yrkesfaglig kompetanse

Kapittel 3 Fagskoleutdanning i psykiske lidelser og aldring hos personer med utviklingshemning

3.1 Overordnede mål

Folkeuniversitetet Østs Helsefagskole, Psykiske lidelser og aldring hos personer med utviklingshemning har som mål å utdanne reflekterte yrkesutøvere som med høy yrkesetisk forståelse tar initiativ til, organiserer og iverksetter tiltak i samarbeid med pasientene /brukerne, deres pårørende, frivillige medarbeidere og andre grupper innen fagfeltet. Fagskoleutdanningen skal ha et klart brukerperspektiv og knytter teori sammen med praksis til beste for brukerne.

Fagskoleutdanningen er inndelt i 5 emner. Det utstedes kompetansebevis etter hvert emne som er bestått.

3.2 Læringsutbytte etter endt utdanning

Etter fullført utdanning skal yrkesutøveren ha økt sin kunnskap om psykiske lidelser og aldring hos personer med utviklingshemning og hvordan møte den enkelte brukers behov. Yrkesutøveren med utdanning innen Psykiske lidelser og aldring hos personer med utviklingshemning skal med utgangspunkt i det humanistiske menneskesyn delta aktivt i et forpliktende samarbeid med bruker og ulike yrkesgrupper innen aktuelle fagfelt. Yrkesutøveren skal etter fullført studie inneha kvalifikasjoner til å arbeide med mennesker med ulike former for utviklingshemning innenfor den kommunale helse- og sosialtjenesten og spesialisthelsetjenesten.

Yrkesutøveren med utdanning innen Psykiske lidelser og aldring hos personer med utviklingshemning skal, med høy yrkesetisk standard og refleksjon inneha gode holdninger, teoretisk kunnskap, praktiske ferdigheter og generell kompetanse.

Kunnskap

- har kunnskap om psykiske lidelser og aldring hos personer med utviklingshemning og kjennskap til begreper knyttet til fagfeltet
- har kunnskap om ulike kartleggingsverktøy som brukes i forhold til personer med demens og psykiske lidelser
- har kunnskap om historie, levekår og rettigheter for personer med utviklingshemning
- har innsikt i felles kunnskapsgrunnlag, referanseramme, verdier og lovverk for helse- og oppvekstfagene
- ha kunnskap om de spesielle utfordringer personer med utviklingshemning møter ved aldring og psykiske lidelser
- kan oppdatere sin yrkesfaglige kunnskap som grunnlag for utvikling innenfor psykiske lidelser og demens hos psykisk utviklingshemmede
- har kunnskap om aktørene i tjenestene for utviklingshemmede, og har innsikt i hvordan både egen og andres kompetanse er nødvendig og utfyller hverandre for å gi best mulig kvalitet på tjenestetilbudet

- Har kunnskap og kompetanse om omsorg og pleie av alvorlig syke og døende mennesker
- Har kunnskap og kompetanse om hvordan man møter og samarbeider med pårørende til personer med psykisk utviklingshemning
- kan drøfte sammenhengen mellom teori og praksis innen fagfeltet psykiske lidelser og aldring hos personer med utviklingshemming
- har kjennskap til metoder for ledelse
- har kunnskap om veiledning av mindre arbeidsgrupper, kollegaer og lærlinger

Ferdigheter

- kommuniserer med brukere, pårørende og medarbeidere og kan ta medansvar for tilbakemelding til faglig myndighet og hjelpebehov og virkning av tiltak som er igangsatt
- kan anvende teoretisk kunnskap til å delta aktivt med innspill i daglig målrettet miljøarbeid for personer med psykisk utviklingshemming
- kan anvende teoretiske kunnskaper til å se sammenhenger mellom utviklingshemning, somatikk, psykisk helse og aldring, og bidra til at det blir tatt riktige avgjørelser for behandling
- kan kartlegge og identifisere faglige problemstillinger og behov for tiltak i forhold til psykiske lidelser og aldring hos personer med psykisk utviklingshemming
- kan ivareta stell og pleie av alvorlig syke og døende mennesker
- kan møte og samarbeide med pårørende til personer med psykisk utviklingshemning
- kan lede mindre arbeidsgrupper og enheter, og kan veilede og undervise enkeltpersoner og grupper om temaer innenfor eget fagfelt
- kan finne, vurdere, bruke og henvise til informasjon og fagstoff som er relevant for å løse problemstillinger innenfor eget fagfelt
- kan veilede i bruk av aktuelle verktøy og metoder knyttet til fagfeltet.

Generell kompetanse

- kan identifisere etiske utfordringer og dilemmaer, reflekterer over egen praksis i holdninger og verdier, og har forståelse for de ressurser, utfordringer og muligheter som finnes hos eldre personer med psykisk utviklingshemming
- kan utføre sitt arbeid i møte med eldre personer med utviklingshemming med respekt og empati, og kan utføre helhetlig omsorg rundt hver enkelt bruker i samarbeid med brukeren, deres pårørende og andre fagpersoner for å ivareta brukerens behov
- kan bygge relasjoner med fagfeller, pårørende og andre det er aktuelt å samarbeide med til brukerens beste

- kan bidra faglig i tverrfaglig samarbeid, og er løsningsorientert og kreativ i sin yrkesutøvelse

3.2.1 Begrunnelser for at noen av læringsutbyttebeskrivelsene ligger på nivå 4 og 5. 2

Vi har valgt noen læringsutbyttebeskrivelser fra nivå 4 og 5.2 (NKR).

Under nivå 5.1 finner vi ingen punkter som handler om å veilede andre innenfor eget fagområde, dette mener vi er viktig at studentene har både kunnskap om, og ferdigheter til. Mange av våre studenter tok sin grunnutdanning for mange år siden og av erfaring mener vi det er viktig at disse kunnskapene repeteres. De fleste arbeidsplasser innenfor helse og omsorg har studenter på ulike nivåer og vi mener at de som har fullført en fagskoleutdanning innen helse og omsorg bør kunne veilede både studenter, lærlinger, ufaglærte og andre kollegaer innen eget fagområdet. Vi får tilbakemeldinger fra våre studenter som har fullført en fagskoleutdanning, at de har fått stort informasjons- og veiledningsansvar i sitt arbeid etter å ha fullført en fagskoleutdanning. Vi har på bakgrunn av dette valgt LUB fra nivå 4

Vi kan heller ikke se at nivå 5.1 har noen krav til studenten i forhold til refleksjon, dette kravet finner vi under 5.2. Alle våre fagskoleutdanninger legger vekt på egenrefleksjon, spesielt i forhold til hvordan studenten kan anvende teoretisk kunnskap i sin praktiske arbeidshverdag. Av erfaring ser vi at studentene vokser faglig og får større forståelse for faget gjennom de obligatoriske refleksjonsnotatene som skal leveres etter hver samling. Vi har på bakgrunn av dette valgt LUB fra nivå 5.2.

3.3 Aktuelle arbeidsplasser etter endt utdanning

- hjemmebaserte tjenester og integrerte tjenester
- dagsenter
- sykehjem
- kommunenes enhet/baser som yter tjenester til utviklingshemmede
- private tilbydere som yter tjenester til utviklingshemmede
- psykisk helsevern
- NAV
- omsorgsbolig
- kompetansesenter/-tjenester
- selskaper for ferier/reiser for utviklingshemmede
- interesseorganisasjoner knyttet til målgruppen

Kapittel 4 Inndeling av emner og beskrivelse av praksis

4.1 Organisering av emner, valgt progresjon

Gjennom valgte progresjon vil studentene, på bakgrunn av tidligere ervervede kunnskaper tilegne seg nye kunnskaper, holdninger og ferdigheter. Gjennom å være nysgjerrig, kreativ, samarbeids- og lærevillig vil studenten få økt sin faglige kompetanse gjennom teori, obligatoriske oppgaver og praksis. Utdanningen innen psykiske lidelser og aldring hos personer med utviklingshemning er delt inn i 5 emner. Teori og refleksjoner i emne 1., 2., 3. og 4 danner grunnlaget for den videre progresjonen. Å tilegne seg ny kunnskap danner grunnlaget for dypere faglig innsikt og evnen til å anvende denne i daglig arbeid med mennesker med utviklingshemning. Studenten vil gjennom hovedprosjektet arbeide med hensiktsmessig planlegging, systematisk tenkning og problemløsning. Videre vil studenten få opparbeidet evnen til å gå inn i mellommenneskelige forhold ved å ha gode kommunikasjonsevner og selvinnsikt.

4.2 Emne 1

Grunnlagsemne er en felles innholdsdel for alle fagskoletilbud innen helse- og oppvekstfag. Grunnlagsemne skal bidra til at studenten tilegner seg kunnskap og forståelse i en felles referanseramme for yrkesutøvere i helse – og oppveksttjenesten. Gjennom dette emne skal studenten kunne reflektere over og begrunne sin virksomhet i forhold til overordnede faglige og etiske perspektiver og se sin egen yrkesrolle i et kritisk lys.

4.3 Emne 2 og 3

Emner med fagspesifikk fordypning:

Gjennom den fagspesifikke delen av utdanningen skal studenten utvikle sine kunnskaper og forståelse fra de ulike emnene, fagspesifikke teorier og arbeidsmåter, personlige yrkes- og livserfaringer, og personlig kompetanse i samspill med bruker, pårørende og system. Utdanning i psykiske lidelser og aldring hos personer med utviklingshemning har som overordnet mål å utdanne reflekterte yrkesutøvere med høy yrkesetisk standard som deltar aktivt i samfunnsdebatten, tar initiativ til å høyne standarden på omsorgstjenestene og tar initiativ til å planlegge å igangsette tiltak i samarbeid med bruker og tjenesteyter.

Faglig fundament og praksisstudier skal brukes i arbeidet med hovedprosjektet/ fordypningsarbeidet.

4.4 Emne 4

Gir også fagspesifikk fordypning, men inneholder i tillegg temaer som er felles for helse- og oppvekstfagene. Studenten trenger kompetanse fra emne 2 og 3 for å kunne forstå og tilegne seg fagstoffet i emne 4.

4.5 Emne 5

Hovedprosjekt/fordypningsoppgave er et eget emne som gjennomføres mot slutten av studiet (emne 5). Hovedprosjektet kan ikke igangsettes før emne 1, 2, 3 og 4 er bestått, og praksis er gjennomført og praksisrapport er vurdert til bestått. Studenten skal fordype seg i et selvvalgt tema som tar utgangspunkt i praksis. Problemstillingen er hele grunnlaget for hovedprosjektet/fordypningsoppgaven og skal godkjennes av Folkeuniversitetet Østs Helsefagskole.

4.6 Praksis

Praksis er en obligatorisk del av studiet og en viktig metode for å oppnå fagskoleutdanningens målsetting. Praksis skal utgjøre minimum 10 uker (tilsvarende fulltid). Praksis skal være relevant, og studenten skal ha studentstatus. Veiledning i praksis er en forutsetning for at studenten skal nå sine mål i praksis. Formalisert veiledning og selvrefleksjon over tid bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig utvikling og kompetanse i sitt arbeid med denne brukergruppen. Kravet til veileder på praksisplassen er at vedkommende må ha tilsvarende eller høyere utdanning.

Praksisplassen og gjennomføringen av praksis skal godkjennes av Folkeuniversitetet Østs Helsefagskole.

Studiemålene i praksis gjenspeiler innholdet i teorimodulene. Praksisplassen og gjennomføringen skal godkjennes av Folkeuniversitetet Østs Helsefagskolen.

Det kan velges mellom to ulike former for praksis:

1. Praksisutplassering på arbeidsplasser som gir tjenester til mennesker med psykisk utviklingshemning. Praksis kan gjennomføres ved ulike enheter innen kommunens helse- og sosialtjeneste eller private selskaper.

2. Praksis gjennomført som prosjektarbeid på egen arbeidsplass er aktuelt for studenter som har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. Studentene må i praksisperioden gjennomføre et endringsarbeid/utviklingsarbeid innen fagfeltet på egen arbeidsplass etter bestemte retningslinjer. Praksis blir et felles ansvar for arbeidstaker og arbeidsgiver, og denne formen for praksis krever at studenten får tid til utviklingsarbeid og veiledning. Studentene får synliggjort sin kompetanse innenfor egen organisasjon. Dette kan bidra til kompetanseutvikling på arbeidsplassen samt at den enkelte arbeidstaker får andre oppgaver og økt ansvar.

Folkeuniversitetet Øst helsefagskolen har valgt å dele praksisperioden på 10 uker i to (2) perioder. Studentene får full oversikt over dette gjennom en informasjonsbrosjyre som studenten får når de søker utdanningstilbudet, i denne brosjyren beskrives det hvilke uker/dager det er samling i forhold til emnene, og hvilke uker praksis bør/skal gjennomføres. Vi ser det som mest hensiktsmessig at studenten gjennomfører praksis innenfor avsatt praksisperiode. På denne måten mener vi studenten oppnår best progresjon og utbytte av praksis i forhold til gjennomgått teori.

At praksisperioden er delt i to (2) mener vi gir studentene mulighet til å ha praksis på forskjellige steder, de vil på den måten kunne oppleve flere tilbud som tilbys den aktuelle pasient/brukergruppen. Av erfaring ser vi at ved at vi velger å dele praksisperioden er det også lettere for studentens arbeidsgiver å gi permisjon til studenten for å gjennomføre praksis utenfor arbeidsplassen. Studentene kan gjennomføre praksis på samme sted i begge periodene, men av erfaring ser vi at det beste for studentens læringsutbytte er å ha praksis på forskjellige steder. Er det et helt spesielle ønsker fra studenten kan det legges til rette for at studenten kan være på samme praksissted i begge periodene. De studentene som allerede arbeider innenfor fagfeltet kan gjennomføre praksis på egen arbeidsplass, men at studenten da må gjennomføre et utviklingsprosjekt i nært samarbeid med veileder og leder. Informasjon om hvordan dette skal foregå sendes studenten og arbeidsstedet i god tid før praksisperioden starter. Studenten kan velge å ha begge praksisperiodene på egen arbeidsplass, men kan også velge å ha andre periode på et annet aktuelt sted.

Folkeuniversitetet øst helsefagskolen vurderer studenten opp mot læringsutbyttebeskrivelsene for praksis. Det er utarbeidet eget vurderingsskjema. Læringsutbyttebeskrivelsene for praksis er like for begge perioder, studenten skal ha fokus på disse beskrivelsene underveis i begge praksisperiodene. Studenten skal i tillegg utvikle egne mål for praksisperioden med utgangspunkt i utdanningens læringsutbyttebeskrivelser for praksis. Målene er tenkt som hjelp til å strukturere praksisperioden. Studenten anbefales å skrive loggbok underveis.

Studenten har et selvstendig ansvar for å ta opp eventuelle problemer underveis, primært med praksisveilederen, sekundært med skolens studieledelse.

Etter at studenten har gjennomført en praksisperiode skal det leveres en praksisoppgave hvor studenten skal legge vekt på læringsutbyttebeskrivelsene og egne mål. Det skal reflekteres rundt om læringsutbyttebeskrivelsene og målene ble nådd, eller hvorfor de eventuelt ikke ble nådd. Det skrives en oppgave for hver praksisperiode.

Vurderingen av studentens progresjon blir vurdert ved halvveisvurderingen og ved sluttvurderingen i hver praksisperiode. Ved halvveisvurderingen og sluttvurderingen blir læringsutbyttebeskrivelsene satt i fokus, både de overordene og studentens egen mål.

Etter siste praksisperiode forventes det at studenten kan vurderes opp mot læringsutbyttebeskrivelsene i sin helhet og at studenten kan vise at han/hun har utviklet sine ferdigheter og sin generelle kompetanse gjennom praksisperiodene.

Folkeuniversitetet Øst Helsefagskolen har egen nettverkskoordinator som er behjelpelig til å finne aktuelle praksisplasser til studentene. Hver student blir veiledet individuelt i forhold til valg av praksisplass.

Veiledning i praksis er en forutsetning for å nå målet med praksis. Formalisert veiledning og selvrefleksjon over tid bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig utvikling og kompetanse i arbeidet med denne gruppen brukere. Veileder på praksisplassen må ha tilsvarende eller høyere utdanning. Hver student vil få minst to besøk av faglærer i hver praksisperiode, gjerne i forbindelse med halvveisvurdering og ved sluttvurdering. I tillegg vil det holdes et telefonmøte i forbindelse med studentens oppstart på praksisplassen. Det vil også det holdes oppfølging via telefon (telefonmøter) med veileder på praksisstedet og studenten når dette er nødvendig.

Praksisstedene og studentene får utdelt en Praksisguide hvor all informasjon om praksis står. Hva som forventes av studenten, og hva som forventes av praksisstedet, samt læringsutbyttebeskrivelser, vurderingsskjema, skjema for taushetsplikt, forventet tilstedeværelse osv.

Praksis må være gjennomført i løpet av emnene 2, 3 og 4 og alle obligatoriske krav må være vurdert til bestått for at studenten kan gå videre til emne 5.

4.6.2 Aktuelle praksisplasser

- hjemmebaserte tjenester og integrerte tjenester
- dagsenter
- sykehjem
- kommunenes enhet/baser som yter tjenester til utviklingshemmede
- private tilbydere som yter tjenester til utviklingshemmede
- psykisk helsevern
- NAV
- omsorgsbolig
- kompetansesenter/-tjenester
- selskaper for ferier/reiser for utviklingshemmede
- interesseorganisasjoner knyttet til målgruppen

Kapittel 5 Innhold, omfang og fagskolepoeng

Sentrale temaer og læringsutbyttetmål for hvert emne er beskrevet i kap.8, praksis er beskrevet i kap.4

Utdanningen psykiske lidelser og aldring hos personer med utviklingshemning gir samlet 60 fagskolepoeng.

Emne	Omfang/fagskolepoeng
Emne 1 Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse og oppvekstfag <ul style="list-style-type: none"> • arbeidsformer og metoder i studiet • helse- og oppvekstfagene i samfunnet • etikk • kommunikasjon og samhandling • stats- og kommunalkunnskap, helse og sosialpolitikk • sosiologi og psykologi	6 samlinger = 108 timer Hver samling har to lærerstyrte undervisningsdager à seks (6) timer + en dag à seks (6) med gruppeveiledning og/eller individuell veiledning 1 gruppearbeid som går over flere samlinger Individuell loggskrivning og innlevering av refleksjonsnotat etter hver samling. Egenstudier beregnes til fire (4) timer pr. uke Fire (4) timers individuell skoleeksamen etter endt emne, vurderes med karakter 14 fagskolepoeng
Emne 2 Syndromer, diagnoser, demens, målrettet miljøarbeid, lovverk/individuell plan <ul style="list-style-type: none"> • syndromer/diagnoser • demens • psykiatriske diagnoser • målrettet miljøarbeid • lovverk/individuell plan	5 samlinger = 90 timer Hver samling har to lærerstyrte undervisningsdager à seks (6) timer + en dag med gruppeveiledning à seks (6) timer med gruppeveiledning og/eller individuell veiledning 1 gruppearbeid som går over flere samlinger, individuell loggskrivning og innlevering av refleksjonsnotat etter hver samling. Egenstudier beregnes til fire (4) timer i uken Fire (4) timers individuell skoleeksamen etter endt emne, vurderes med karakter 9 fagskolepoeng
Emne 3 Utviklingshemning, psykisk lidelse og alderdom <ul style="list-style-type: none"> • utviklingshemning, identitet og historie • aldringsprosessen hos mennesker med utviklingshemning • aldring hos personer med Down syndrom • demens hos mennesker med utviklingshemning • psykiatriske diagnoser og utviklingshemning	9 samlinger = 162 timer Hver samling har to lærerstyrte undervisningsdager à seks (6) timer + en dag à seks (6) med gruppeveiledning og/eller individuell veiledning. 2 gruppearbeid som går over flere samlinger Individuell loggskrivning og innlevering av refleksjonsnotat etter hver samling Egenstudier beregnes til fire (4) timer pr. uke Tre (3) dagers individuell hjemmeeksamen etter endt emne, vurderes med karakter 16 fagskolepoeng

<p>Emne 4 Organisering, system og ledelse</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktører i pasient/brukerforløpet • organisering og samhandling mellom aktørene i pasient/brukerforløpet • yrkesutøvelse og arbeidsverktøy • kommunikasjon og veiledning 	<p>5 samlinger = 90 timer Hver samling har to lærerstyrte undervisningsdager à seks (6) timer + e.n dag à seks (6) med gruppeveiledning og/eller individuell veiledning.</p> <p>1 gruppearbeid som går over flere samlinger Individuell loggskrivning og innlevering av refleksjonsnotat etter hver samling.</p> <p>Egenstudier beregnes til fire (4) timer pr. uke Fire (4) timers individuell skoleeksamen, vurderes med karakter</p> <p>7 fagskolepoeng</p>
<p>Emne 5 Fordypningsarbeid/hovedprosjekt</p> <ul style="list-style-type: none"> • prosjektstyring • aktuelt IKT-verktøy • veiledning 	<p>1samling = 18 timer Samlingen har en (1) samling med to dager med lærerstyrt undervisning og en (1) dag med veiledning i gruppe og/eller individuell veiledning.</p> <p>Emne 5 beregnes til åtte (8) uker hvor fordypningsarbeidet/hovedprosjektet skal utarbeides, det skriftlige arbeidet vurderes med karakter, er oppgaven vurdert til bestått, skal studenten presentere oppgaven muntlig for faglærer og ekstern sensor, det skriftlige og muntlige arbeidet vurderes med samlet karakter.</p> <p>Obligatorisk veiledning på fordypningsoppgaven/hovedprosjektet beregnes til tre (3) timer pr. student</p> <p>14 fagskolepoeng</p>
<p>Praksis Gjennomføres i løpet av emne 2, 3 og 4</p>	<p>Tilsammen 10 uker à 35 timer, deles over to perioder à 5 uker I løpet av praksis inngår det halvveisvurdering og sluttvurdering som blir vurdert til bestått/ikke bestått.</p> <p>Individuell praksisoppgave leveres etter hver praksisperiode, vurderes til bestått/ikke bestått.</p> <p>I tillegg må studenten ha 90 % tilstedeværelse i praksis</p>

Kapittel 6 Arbeidsformer

Følgende undervisnings- og arbeidsmetoder er valgt:

- gruppearbeid
- prosjektarbeid med tverrfaglig fokus (PBL)
- praksisorientert undervisning
- praksisopplæring (veiledet praksis)
- lærerstyrt undervisning
- individuelle arbeidsoppgaver
- presentasjoner (rollespill, fremlegg i gruppe og individuelt)
- digital arbeidsmappe
- IKT (nettstøttet læring)
- refleksjonsnotater (logg)
- veiledning i forhold til arbeidskrav og praksis

6.1. Bakgrunn for valg av undervisnings- og arbeidsmetoder

Utdanningen innen Psykiske lidelser og aldring hos personer med utviklingshemning baserer seg på et humanistisk pedagogisk grunnsyn hvor forståelsen om enkeltmenneske står i sentrum. Studentene lærer best når de er aktive og selv konstruerer sine kunnskaper og ferdigheter og at læringen foregår i en sosial kontekst. I det relasjonelle møtet med den profesjonelle hjelperen må samspillet skje på en slik måte at pasient/bruker føler seg møtt og forstått og hvor pasientens/brukerens behov settes i fokus.

Arbeidsformene som benyttes skal bidra til å styrke studentenes motivasjon for egen utdanning, samt bidra til at studentene opplever nytte og gjensidighet gjennom faglig samarbeid. Studentene ved dette studiet har erfaring fra arbeid innen helse- og sosialsektoren. Mange kan allerede også inneha lang erfaring i arbeid innen fagfeltet. Denne forståelsen vil gi anledning til å legge til rette for erfaringsbasert og studentsentrerte undervisningsformer.

Et overordnet prinsipp i studiet er derfor å aktivisere studentenes egne tanker, kunnskaper og erfaringer knyttet til arbeid innen psykiske lidelser og aldring hos personer med utviklingshemning spesielt. Dette studiet krever at studentene deltar med stor grad av egenaktivitet. Reell læring fremmes ved aktiv problemløsende virksomhet, og ikke primært ved formidling av ferdig formulert stoff. Læring skjer som en konsekvens av studentens egen motivasjon og innsats, alene og i samhandling med andre. Utdanningen er en prosess hvor studentene skal ha trening i å motta kritiske vurderinger i samarbeidssituasjoner på en konstruktiv måte. Det vil derfor bli lagt opp til bruk av studentaktive undervisningsmetoder. Læringssituasjonene blir i mest mulig grad lagt til rette for yrkesfunksjonen. På den måten integreres holdninger, verdier og fagkunnskap på en naturlig måte. Ved å bruke Problembasert

metode (PBL) vil dette stimulere studenten til egen aktivitet, refleksjon rundt faglige temaer og samarbeid med medstudenter.

Det vil bli lagt vekt på vekselvirkning mellom teoretiske studier og praksisstudier for å synliggjøre det gjensidige avhengighetsforholdet mellom disse kunnskapstypene. I samarbeid mellom studenter og lærere vil studentene deles inn i grupper. Gruppene vil endres gjennom studiet. Gruppens funksjon og arbeidsform vil veksle og være avhengig av hvilke temaer som står i fokus.

6.2 Problembasert læring

PBL stimulerer studenten til egen aktivitet, refleksjon rundt faglige temaer og samarbeid med medstudenter. Gruppene arbeider med aktuelle temaer og legger frem sitt resultat for medstudenter og faglærer. Det vil være opp til gruppen å velge presentasjonsform som er egnet for det aktuelle temaet.

6.3 Presentasjoner

Rollespill er en form for presentasjon som kan brukes ved at studentene selv må utforme og skape roller underveis; en type rollespill som kan anvendes er i kombinasjon med ferdighetstrening – er øvelse i kommunikasjonsferdigheter. Fremlegg med bruk av Power Point for medstudenter og faglærer, i gruppe, eller individuelt gir studentene trening i å formidle kunnskap til andre, som for eksempel kolleger, lærlinger osv. ved senere anledninger.

6.4 IKT

Å beherske IKT er viktig for gjennomføringen av studiet. Ved Folkeuniversitetet Østs Helsefagskole benyttes It`s learning som er en digital læringsplattform. Denne plattformen er et web-basert system for kommunikasjon og fleksibel læring. I emne 1 står opplæring i IKT sentralt, og studentene vil få grunnleggende opplæring i den valgte læringsplattformen. Dette vil danne grunnlaget for den videre bruken av IKT gjennom hele studiet.

6.5 Arbeidsmappe

Arbeidsmappe er en systematisk samling av alle arbeider som til sammen gir et inntrykk av studentens læring og utvikling gjennom studiet ved at student og lærer går gjennom innholdet av arbeidsmappen to ganger i løpet av hvert emne. Studenten samler sine arbeider med studiekrav i sin personlige mappe. Folkeuniversitetet Øst bruker digital arbeidsmappe, denne mappen ligger på læringsplattformen its`learning og kan kopieres over til studentens egne dokumenter på egen PC etter endt utdanning. På denne måten ser studenten egen progresjon gjennom utdanningen.

Dette gjelder:

- individuelle oppgaver
- gruppeoppgaver
- refleksjonsnotater fra samlingene i modul 2, 3 og 4.
- praksisoppgave

6.6 Veiledning

Studentene vil gjennom hele utdanningen få veiledning av faglærer på individuelle oppgaver og gruppeoppgaver. Det er satt av en dag i hver samling hvor studentene arbeider i grupper, eller individuelt, denne dagen vil faglærer være tilgjengelig for veiledning. Studentene får fortløpende veiledning av faglærer mellom samlingene på læringsplattformen It`s learning, via mail og på telefon. Skolen plikter å svare på mail fra studentene innen to (2) dager. Det kan også avtales veiledning med faglærer på skolen mellom samlingene.

I emne 5 skal studenten gjennomføre en fordypningsoppgave/ hovedprosjekt. Gjennom denne prosessen har studenten krav på tre (3) timer veiledning underveis.

Praksis er en obligatorisk del av studiet og en viktig metode for å oppnå fagskoleutdanningens læringsutbytte. Veiledning i praksis er en forutsetning for at studenten skal nå sine mål i praksisperioden. Formalisert veiledning og selvrefleksjon over tid bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig utvikling og kompetanse i sitt arbeid med denne brukergruppen.

Kravet til veileder på praksisplassen er at vedkommende må ha tilsvarende eller høyere utdanning. Faglærer vil også besøke studenten to ganger i løpet av hver praksisperiode, dette for å følge opp at studenten får den veiledningen han/hun har krav på.

6.7 Ansvar for egen læring

Et viktig pedagogisk prinsipp gjennom hele studiet er at studentene har ansvar for egen læring. Det innebærer at studenten selv er aktiv og må oppsøke læringsssituasjoner og læringsarenaer. Helsefagskolens rolle blir i større grad å tilrettelegge for læring og veilede studenten i læringsprosessen. Ansvar for egen læring stiller store krav til studenten om bevissthet i forhold til læreprosesser og egne læringsbehov. Det er ikke det samme som selvstudium, men ansvar for egen læring som pedagogisk prinsipp innebærer i større grad aktiv samhandling med andre i læringsmiljøet for å kunne hente ut og nyttiggjøre seg læringspotensialet.

Kapittel 7 Arbeidskrav, eksamen vurderings- og evalueringsordninger

Arbeidskravene og eksamenene vil gi studenten et godt grunnlag for å tilegne seg faglige kunnskaper, utvise selvstendighet og ansvarlighet i arbeidsprosessen samt å få mulighet til å vise kunnskapsnivå og hvordan dette anvendes ved eksamen. Gjennom utdanningen forventes en progresjon i studentens læringsutbytte og arbeidskravene ønsker vi skal bidra i riktig retning. Arbeidskravene er obligatoriske og fordels jevnt utover i utdanningen

Arbeidskrav	Når?	Gruppe eller individuell?	Kommentarer
Refleksjonsnotat	Leveres etter hver samling i emnet	individuelt	
Gruppeoppgaver	En oppgave per emne.	I gruppe Det leveres individuelle refleksjonsnotater	I emner som har mer enn 6 samlinger kan det vurderes å ha 2 oppgaver med mindre omfang.
Fordypningsoppgave (avsluttende eksamen)	Hovedprosjekt i emne 5, grunnlag for muntlig eksamen	I gruppe på maks 3 eller individuelt. Individuell muntlig eksamen	
Eksamen emne 1-4	Etter hvert emne	Tverrfaglig, individuell eksamen	Eksamensform velges ut i fra fagets egenart og emne. Det velges mellom følgende eksamensformer: <ul style="list-style-type: none"> • tverrfaglig skoleeksamen, varighet 4 timer • hjemmeeksamen, varighet 2 1/2 dag • muntlig, tverrfaglig eksamen med presentasjon av oppgaven med muntlig fremføring og bruk av power point

Studentveilederen har utfyllende forklaring av de forskjellige arbeidskravene og eksamener.

7.1 Obligatoriske arbeidskrav

Gjennom utdanningen vil studenten bli presentert for ulike obligatoriske arbeidskrav. Arbeidskravene skal gi studenten mulighet til å arbeide med fagstoffet, lære seg å reflektere over egen yrkesutøvelse samt tilegne seg samhandlingskompetanse. Vi har valgt følgende obligatoriske arbeidskrav:

- Refleksjonsnotat etter hver samling
- Gruppeoppgaver med fremlegg i hvert emne (det leveres i tillegg individuelle refleksjonsnotater). I større emner kan det gis en individuell oppgave i tillegg.

Det settes frister for levering av notater og oppgaver. Alle notater og oppgaver levers på den digitale læringsplattformen og godkjennes av lærer. Leveringsfrister er et bidrag til å hjelpe studenten med å opprettholde studieprogresjonen. På denne måten vil det samtidig vise om studenten er strukturert i læringsprosessen.

7.2 Eksamen

Etter hvert emne (1-4) avholdes en tverrfaglig eksamen. Eksamen skal gi studenten en mulighet til å vise i hvilken grad kunnskapene er tilegnet og hvordan disse anvendes i forhold til egen yrkesrolle. Eksamensformene som benyttes er forskjellige og velges ut i fra fagets egenart og emnets innhold. Følgende eksamensformer benyttes:

- Tverrfaglig skoleeksamen, varighet 4 timer
- Tverrfaglig hjemmeeksamen, varighet 2 ½ dag
- Tverrfaglig, muntlig eksamen med presentasjon av oppgave med bruk av digitalt verktøy (power point). Varighet 2 dager til forberedelse av oppgaven samt 20 min presentasjon

Eksamen i emne 1-4 er tverrfaglige og praktisk rettede og tar opp temaer fra emnet. Vi har valgt eksamensformer som gir studenten mulighet til å vise sin faglige og kunnskap gjennom både skriftlige og muntlige metoder. Av erfaring vet vi at studenten har ulike formidlingsevner. Ved å benytte forskjellige eksamensformer gjennom utdanningen vil den enkelte student få en mulighet til å vise sitt faglige nivå med forskjellige typer eksamensform.

Som student er man automatisk oppmeldt til eksamen i hvert emne. Det kan søkes om utsettelse eller om særskilt tilrettelegging ved fremleggelse av dokumentasjon fra sakkyndig. Ved stryk er det mulig og kontrere to ganger. Samtlige eksamensbesvarelser vurderes av to sensorer.

Beskrivelse av eksamen i emne 5 er nærmere omtalt i kap. 8.5

7.3 Vurdering

Vi har valgt vurderingsformer som vil gi både studenten og faglærer et grunnlag til å vurdere i hvilken grad studenten viser sitt faglige kunnskapsnivå og hvordan kunnskapen anvendes. Vurderingsformene viser også grad av selvstendighet og ansvarlighet i arbeidsprosessen.

Vurdering av studentens faglige prestasjoner i refleksjonsnotater, gruppearbeider og eksamener har både til hensikt å gi en beskrivelse av studentens oppnådde læringsutbytte, både for hvert enkelt emne (1-4), og gi informasjon underveis i utdanningen som utgangspunkt for videre læring og forbedring. Etter emne 5 vurderes læringsutbytte etter endt utdanning.

7.3.1 Vurdering av arbeidskrav og eksamen i emnene 1 – 2 – 3 – 4

Studenten skal gjennomføre et gruppearbeid i hvert emne. Arbeidene vil bli avsluttet med fremlegg og egenrefleksjoner. Det skal leveres refleksjonsnotat på It's learning etter hver samling. Oppgaver og refleksjonsnotater vil bli vurdert til bestått/ikke bestått. Studenten samler alle skriftlige arbeider i egen digital arbeidsmappe. Temaer fra emnene inngår i en avsluttende tverrfaglig individuell eksamensoppgave som vurderes med gradert karakter. Dersom alle oppgaver er vurdert til bestått utstedes kompetansebevis.

Vurdering av eksamen skjer av to sensorer. Studentens oppnådde læringsutbytte i emne som avsluttes samt aktuelle tema, som er naturlig å ta med i besvarelsene fra de foregående emner, legger grunnlag for karakter.

Det er utarbeidet Studentveileder der det fremkommer egne kriterier for oppgaveskriving og eksamener.

7.3.2 Vurdering i Emne 5

Hovedprosjektet/fordypningsoppgaven utgjør i hovedsak den skriftlige delen av eksamen. I tillegg kommer en individuell muntlig høring, med utgangspunkt i fordypningsoppgaven. Studentene har i forkant blitt gjort kjent med sensuren (gradert karakter) for skriftlig del, og får kun gjennomføre den muntlige delen dersom skriftlig del er bestått. Det settes en samlet eksamenskarakter for muntlig og skriftlig del. Tema for fordypningsoppgaven skal være praksisrettet og konkret, være knyttet til gjennomgått praksis, og ett eller flere temaer i utdanningens emner. Studenten skal gjennom fordypningsarbeidet bruke teori og erfaringer fra praksis. Fordypningsoppgaven gjennomføres individuelt eller i gruppe på maks 3 studenter. Innen fastsatt tidspunkt må studenten/studentene ha levert forslag til problemstilling. Denne skal inneholde: foreløpig problemstilling med begrunnelse og litteraturoversikt samt fremtidsplan. Folkeuniversitetet Øst helsefagskolen har utarbeidet kriterier for fordypningsoppgaven/hovedprosjektet. Disse kriteriene inneholder både hva oppgaven skal inneholde, hva som forventes osv. Disse kriteriene blir studentene gjort kjent med og gjennomgått på samlingen som holdes i oppstart av emne 5.

Fordypningsoppgaven oversendes ekstern sensor og faglærer for vurdering. Når fordypningsoppgaven er vurdert til bestått skal den presenteres muntlig for ekstern sensor og faglærer på eksamensdagen. Studenten skal individuelt forsvare muntlig oppgavens innhold knyttet opp til fagskoleutdanningens læringsutbytte etter endt utdanning, fordypningstema knyttet til den selvvalgte litteraturen og praksis. Den skriftlige oppgaven og muntlig eksamen vurderes med gradert karakter.

7.3.3 Vurdering av praksis

Folkeuniversitetet Østs Helsefagskole praktiserer både halvveisvurdering, og sluttvurdering av studentene når de er i ute i praksis. Studenten skal også levere en praksisoppgave på bakgrunn av logg og egne refleksjoner som er gjort gjennom praksisperioden. Både halvevaluering, sluttevalueringen og praksisoppgaven skal knyttes til egne arbeidsmål for praksis og studentens læringsutbytte. Dette vurderes til bestått/ikke bestått. Resultatet av vurderingen av praksis og praksisoppgaven vil komme frem på vitnemålet.

I tillegg må fremmøteprosenten i praksis være minimum 90 %.

Kriterier for å få praksisperioden vurdert til bestått er:

- fremmøte minimum 90 %
- studenten må møte til oppsatt veiledning
- praksis er vurdert til bestått, vurdert opp mot læringsutbyttebeskrivelsene og egne mål for praksis
- praksisoppgaven er vurdert til bestått

Studenten skal varsles så tidlig som mulig både skriftlig og muntlig hvis det er fare for "ikke bestått" i praksis. Veileder skal gi beskjed til Folkeuniversitetet Østs Helsefagskole ved faglærer så tidlig som mulig. Studenten blir innkalt til ekstraordinær veiledningssamtale og vil få mulighet til å rette opp evt. mangler hvis dette er forsvarlig. Dersom det viser seg at studenten ikke klarer å rette opp evt. mangler og praksis vurderes til ikke bestått, vil veileder redegjøre for dette i siste avsluttende veiledningssamtale. Folkeuniversitetet Østs Helsefagskole vil bli orientert.

7.3.4 Spesielle forhold som kan påvirke vurderingen

Folkeuniversitetet Østs Helsefagskole fører fremmøteprotokoll dvs. at det er obligatorisk fremmøte til undervisningen og til deltakelse i gruppesamlingene og praksis.

Av erfaring vet vi at vi nesten hvert skoleår har studenter med spesielle helsemessige problemer, funksjonshemminger eller omsorgsoppgaver i familien. Dette innebærer at enkelte studenter i perioder kan ha problemer med å delta i undervisningen. Disse vil i slike perioder få anledning til "personlig studieavtale", der studentens studieaktivitet reguleres for gjeldende periode. I en slik avtale vil det ligge

en avtale om hvordan/i hvilken grad kursperioden skal avsluttes med innlevering av oppgave som grunnlag for kursevaluering.

7.3.5 Vitnemål

Etter at alle obligatoriske arbeider og eksamen i de 5 emnene er bestått, og praksis er bestått, gir det grunnlag for å utstede vitnemål fra Folkeuniversitetet Østs Helsefagskole. På vitnemålet påføres alle resultatene fra de 4 emneeksamene, samt en samlet karakter for emne 5, og at praksis er bestått.

Før vitnemålet utskrives gis studenten anledning til å korrigere fraværstatistikken, hvis han/hun mener det er noe som ikke stemmer. Dette for å forebygge klage på dette punktet. For øvrig informeres studenten i følgebrevet til vitnemålet om den generelle klagemuligheten i henhold til forvaltningslovens bestemmelser.

7.3.6 Karakterskala

Folkeuniversitetet Østs Helsefagskole benytter følgende karakterskalaer i samsvar med internasjonale karakterstandarder (ECTS-skala – European Credit Transfer System).

Karakterbeskrivelse

Skalaen blir benyttet ved teorieksamenene i emnene 1, 2, 3 og 4 samt ved vurdering av hovedprosjektet i emne 5.

A Fremragende	Fremragende prestasjon som klarert utmerker seg. Svært godt kunnskaps- og ferdighetsnivå. Viser stor grad av selvstendighet og refleksjon
B Meget godt	Prestasjon som viser meget godt kunnskaps- ferdighetsnivå. Viser tydelig evne til selvstendighet og refleksjon
C God	Prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Har et godt kunnskaps- og ferdighetsnivå. Viser i noen grad evne til selvstendighet og refleksjon.
D Nokså god	Prestasjon med en del vesentlige mangler, som viser begrenset kunnskaps- og ferdighetsnivå. Viser begrenset evne til selvstendighet og refleksjon.
E Tilstrekkelig	Prestasjon som tilfredsstiller minimumskravene til kunnskaps- og ferdighetsnivå, men heller ikke mer. Viser i liten grad evne til selvstendighet og refleksjon.
F Ikke bestått	Prestasjonen tilfredsstiller ikke minimumskravene.

7.4 Evalueringsordningene

Evalueringsordningene er i samsvar med Folkeuniversitetet Østs Helsefagskoles godkjente kvalitetssikringssystem. Studenter, lærere, sensorer, eksterne, praksisbedrifter og ledelsen deltar i evalueringsarbeidet. Studentrettigheter, innsatsfaktorer, undervisningen, læringsmiljø, yrkesrelevants, resultater og gjennomstrømning og administrasjon og omdømme er områder som blir evaluert. Hvert evalueringsområde har eget mål. Studentene deltar i underveisevaluering og sluttevaluering. Til hvert utdanningstilbud blir det opprettet et klasseråd og en representant som deltar i helsefagskolens studentutvalg. Evalueringsarbeidet ledes av rektor.

7.4.1 Underveisevaluering

Underveis i fagskoleutdanningen deltar studentene i individuelle evalueringer etter emne 1 og emne 3. Innsatskvalitet, undervisningen og læringsmiljø inngår i kvalitetsevalueringen. Som et ledd i underveisevalueringen inngår også referater fra møter i studentutvalget.

7.4.2 Sluttevaluering

Etter endt fagskoleutdanning deltar studentene i en individuell sluttevaluering. I tillegg til områder som er nevnt, vil det bli gjennomført underveisevalueringer hvor studentene blir spurt i forhold til utdanningens yrkesrelevants. Ett år etter endt fagskoleutdanning får studentene igjen mulighet til å evaluere utdanningens yrkesrelevants samt områder som eventuelle endringer av arbeidsoppgaver eller økt lønn. Folkeuniversitetet Øst Helsefagskoles omdømme er også eget område i sluttevalueringen og evalueringen ett år etter endt fagskoleutdanning

Kapittel 8 Innhold og læringsutbytte etter hvert emne

8.1 Emne 1 Felles grunnlag for fagskoleutdanninger i helse- og oppvekstfagene

Læringsutbytte

Kunnskap

- har kunnskap om helse- og sosialfagenes historie og utvikling
- har kunnskap til aktuelle begreper innen helse- og sosialfagene
- har kunnskaper om samarbeidsformer og andre faggruppers kompetanse i konkrete samarbeidssituasjoner
- har innsikt i sentrale problemstillinger sett fra brukers-, helse- og sosialpersonells- og samfunnsperspektiv
- har innsikt i velferdssamfunnets moralske og filosofiske fundament, som et system basert på solidaritet og fellesskap
- har innsikt i sentrale yrkesfaglige problemstillinger i et samfunn med helse- og sosial ulikhet og kulturelt mangfold
- har innsikt i aktuelt lovverk innen helse og omsorgssektoren

Ferdigheter

- kan anvende IKT bevisst og kritisk i sin yrkesutøvelse innen helsevesenet
- tar utgangspunkt i brukerens behov, planlegge å organisere tiltak i samarbeid med de mennesker det gjelder
- kan kommunisere og samarbeide med bruker, pårørende og kollegaer

Generell kompetanse

- kan reflektere over arbeidsmiljøets betydning i forhold til helse og kvalitetsutvikling av egen fagutøvelse
- har forståelse for hvordan psykososiale forhold påvirker motivasjon og arbeidsevne
- kan reflektere over og begrunne sin virksomhet i forhold til overordnede faglig, og etiske perspektiver

8.1.1 Arbeidsformer og metoder

Sentrale tema

- studieteknikk
- prosjekt- og utviklingsarbeid
- teori og erfaringsbasert kunnskapsbygging
- refleksjon og refleksjonsmodeller
- aktiv læring
- informasjonsteknologi

8.1.2 Helse- og sosialfagene i samfunnet

Sentrale tema

- helse- og sosialfagenes historie og utvikling
- teorier og begreper innen helse- og sosialfagene
- aktuelle verdier og normer i samfunnet og i helse- og sosialfagene, hvordan de henger sammen og styrer praktisk handling

8.1.3 Etikk

Sentrale tema

- menneskesyn og menneskeforståelse
- verdier og verdioppfatninger, livssyn
- etikk og moral, etiske dilemmaer
- etisk refleksjon og refleksjonsmodeller
- menneskerettighetene
- samfunnsmessige perspektiv og utfordringer i helse- og sosialsektoren sett i forhold til verdier og normer
- yrkesetikk
- taushetspliktens etiske sider
- makt, tvang og kontroll

8.1.4 Kommunikasjon og samhandling

Sentrale tema

- kommunikasjonsteori
- konflikthåndtering
- tverrkulturell samhandling
- samhandling i smågrupper og i organisasjoner
- kommunikasjon i ett hjelperperspektiv
- relasjonskompetanse
- veiledningsteori og veiledning

8.1.5 Stats- og kommunalkunnskap, helse og sosialpolitikk

Sentrale tema

- samfunnets og velferdsstatens utvikling, helse- og sosialpolitiske prioriteringer
- levekår og folkehelse
- lovverket som regulerer helse- og sosialsektorens virkefelt
- helse- og sosialsektoren på kommunalt, regionalt og statlig nivå
- offentlig og privat ansvar og omsorg
- profesjonalisering i helse- og sosialsektoren
- økonomi og finansiering
- kvalitetssikring, internkontroll og kvalitetsutvikling

8.1.6 Sosiologi og psykologi

Sentrale tema:

- familien som sosial og kulturell institusjon
- helse- og sosial ulikhet og kulturell mangfold
- roller, makt og avmakt
- utviklingsteorier, livsløpet
- emosjoner, behov og motivasjon
- kriser og forsvarsmekanismer
- gruppepsykologi og nettverksteori

8.2 Emne 2 Syndromer, målrettet miljøarbeid, demens, diagnoser, lovverk/individuell plan

Læringsutbytte

Kunnskap

- har kunnskap om ulike former for utviklingshemning
- ha innsikt i aktuelle særtrekk/ begreper som brukes/definerer de ulike diagnosene for eldre personer med psykisk utviklingshemning
- ha kunnskap om hva målrettet miljøarbeid går utpå
- har kunnskap om ulike kartleggingsmetoder av personer med utviklingshemning
- har kunnskap om de forskjellige demensdiagnoser
- har kunnskap om viktige kriterier for kartlegging av personer med demens med psykisk utviklingshemning
- har kjennskap i hvordan omsorgen for personer med demens drives i dag
- har kunnskap om hvordan hjelp kan gis for å opprettholde ADL ferdigheter så lenge som mulig
- har innsikt i ulike perspektiver, teorier og behandlingsmodeller knyttet til psykiske lidelser
- har innsikt om aktuelt lovverk og forskrifter som gjelder for helse- og sosialsektoren
- har kunnskap og kompetanse om § 4 A i bruker- og pasientrettighetsloven
- har kunnskap om kapittel 9 A i helse- og omsorgstjenesteloven
- har kunnskap om hvordan individuell plan anvendes for å kunne gi et helhetlig tilbud
- har kunnskap om hvordan en individuell plan utarbeides i samråd med bruker eventuelt pårørende og ansvarsgruppen

Ferdigheter

- kan innhente opplysninger om sjeldne syndromer/diagnoser
- kan innhente informasjon og fagstoff som viser hvor bruker/pårørende kan henvende seg for at brukeren skal få tilbud om hjelp og rett behandling
- kan anvende teoretisk kunnskap om § 4 A i pasient- og brukerrettighetsloven, med særlig fokus på selvbestemmelse, samtykkekompetanse og tillitsvekkende tiltak
- kan anvende teoretisk kunnskap om kapittel 9 A i helse- og omsorgstjenesteloven, med særlig vekt på rettsikkerhet for bruk av makt og tvang overfor enkeltpersoner med psykisk utviklingshemming

Generell kompetanse

- kan utføre målrettet miljøarbeid i sitt daglige arbeid
- har forståelse for pasientens subjektive forståelse av demens
- har forståelse for mennesker med psykiske lidelser og deres utfordringer
- kan reflektere over og bruke kunnskap om makt og tvang, taushetsplikt og brukermedvirkning i det daglige arbeidet med personer med utviklingshemming

8.2.1 Ulike syndromer/diagnoser

Sentrale tema

- down syndrom
- autisme
- utviklingshemming (lett, moderat, alvorlig og dyp)
- spesielle syndromer/diagnoser

8.2.2 Målrettet miljøarbeid, pårørende rolle

Sentrale tema

- kartlegging
- analyse
- målvalg
- planer for tiltak
- dokumentering
- evaluering

8.2.3 Demens

Sentrale tema

- begrep og definisjoner
- kjennetegn/symptomer på demens
- vanlige årsaker til demens
- kartlegging
- problemer eller ressurser
- demensomsorg

8.2.4 Psykisk helse

Sentrale tema

- psykiske plager og psykiske lidelser
- angst
- depresjon
- psykoser
- tvangslidelser (OCD)

8.2.5 Lovverk og individuell plan

Sentrale tema

- lov om helse- og omsorgstjenester
- lov om pasient- og brukerrettigheter
- Lov om helsepersonell mv
- individuell plan og hvordan bruke den
- koordinatorrolle

8.3 Emne 3 Utviklingshemning, psykisk lidelse, alderdom

Læringsutbytte

Kunnskap

- har kunnskap om hvordan utviklingshemmedes levekår har vært og er i dag
- har kunnskap om kommunens ansvar og tjenester i forhold til eldre personer med psykisk utviklingshemming
- har kunnskap om aldring og spesifikk kunnskap om aldringsprosessen hos utviklingshemmede
- har kunnskap om hvordan aldersrelaterte sykdommer viser seg hos utviklingshemmede, å kunne se endringer og symptomer hos brukeren
- har kunnskap til å se endringer og sammenhenger i den fysiske helsen hos den enkelte bruker
- har kunnskap om å kunne ha fokus på og ivareta personer med Downs syndrom i sin aldringsprosess
- har kunnskap om det særegne hos mennesker med Downs syndrom og andre utviklingshemmede som er rammet av demens.
- har kjennskap til registrering/ diagnostisering av personer med demens.
- har innsikt i spesielle utfordringer i arbeid med personer med psykisk utviklingshemming som er rammet av demens
- har kunnskap om hvordan psykiske lidelser kan framstå hos mennesker med ulike utviklingshemninger
- har innsikt om forskjellen mellom vanlige bivirkninger av medisiner og symptomer på psykiske lidelser og eventuelt syndromer
- har kjennskap til ulike former for diagnostisering av eldre personer med psykisk utviklingshemming

- har kunnskap og kompetanse om omsorg og pleie av alvorlig syke og døende mennesker
- har kunnskap og kompetanse om hvordan man møter og samarbeider med pårørende til personer med psykisk utviklingshemning
- har kunnskap om hvilke prosedyrer og retningslinjer som gjelder ved dødsfall, og kunne etterspørre dette på arbeidsplassen

Ferdigheter

- kan bistå brukeren til å søke tjenester og veilede dem i hvilke rettigheter de har
- har kunnskap om behovet for viktigheten av å kjenne til hver bruker sin historie, og kan anvende den i samhandling med brukeren
- kan anvende kommunikasjon i samtale med brukeren om alderdom og død
- kjenne til og holde seg oppdatert på forskning som blir publisert og arbeid som blir gjort i fagfeltet
- har kunnskap om ulike symptomer og kunne ved observasjon se disse, reflektere og sammenlikne med symptomer fra demens, fysisk helsesvikt og normal aldring
- kan ivareta pleie av alvorlig syke og døende mennesker
- kan møte og samarbeide med pårørende til personer med psykisk utviklingshemning

Generell kompetanse

- kan samarbeide med pårørende, ivareta og respektere de bånd pårørende og brukeren har
- ha forståelse for at egne verdier og holdninger har stor betydning i møte med mennesker med psykiske lidelser og demens hos personer med psykisk utviklingshemning

8.3.1 Utviklingshemning, identitet og historie

Sentrale tema

- levekår og levealder
- brukerens plass og rettigheter i det kommunale tilbudet
- «den dobbelte aldringen»
- livsfortellinger/-historie samarbeid med pårørende
- samarbeid med pårørende

8.3.2 Aldringsprosessen hos mennesker med utviklingshemning

Sentrale tema

- hva er aldring
- hva skiller aldringsprosessen hos mennesker med utviklingshemning fra normalbefolkningen

- aldersrelaterte sykdommer og utviklingshemning
- alderdom og fysisk helse
- aldring hos mennesker med Downs syndrom
- forberedelse til alderdom

8.3.3 Demens hos personer med utviklingshemning

Sentrale tema

- økt forekomst og usikkerhet i fagfeltet på grunn av lite erfaring
- spesielle symptomer og utfordringer
- down syndrom og demens
- tjenesteytere
- utfordringer ved registreringer/diagnostisering

8.3.4 Psykiske plager/psykiske lidelser og utviklingshemning

Sentrale tema

- symptomer
- diagnostikk
- generelle vansker
- forståelse
- behandling
- medisiner, reaksjoner og bivirkninger
- diagnostisk overskygging

8.3.5 Sorgprosesser, bearbeiding, retningslinjer ved død

Sentrale tema

- omsorg for alvorlig syke og døende mennesker
- tapsopplevelser
- ivaretagelse og sikkerhet
- utarbeiding av prosedyrer

8.4 Emne 4 Organisering, system og ledelse

Læringsutbytte

Kunnskap

- har kunnskap om aktuelle lover og forskrifter som regulerer helse- og omsorgsektoren
- har kjennskap til aktuelle frivillige organisasjoner
- har kjennskap til de forskjellige institusjonsbaserte tjenester som tilbys til alvorlig syke og døende, både innenfor det kommunale og innenfor spesialhelsetjenesten
- har innsikt til tverrfaglig samordning av tjenester som gjelder eldre med psykisk utviklingshemning
- har innsikt om 1. og 2. linje tjenesten

- har kunnskap om statlige føringer og krav til yrkesutøvelsen
- har kunnskap om hva faglig forsvarlig og omsorgsfull helsehjelp innebærer, og kunne utføre dette innenfor eget fagfelt
- har kunnskap om omstilling og nydanning av yrkesroller og arbeidsmåter
- har kjennskap om metoder for ledelse og veiledning av mindre arbeidsgrupper, kollegaer og lærlinger

Ferdigheter

- kan anvende faglig kunnskap om pårørendes rettigheter i forhold til omsorg i hjemmet, og kan informere om dette og veilede i søknadsprosesser
- kan lede mindre arbeidsgrupper og enheter
- kan veilede og undervise enkeltpersoner og grupper om temaer innenfor eget fagfelt
- kan anvende faglig kunnskap om ulike veiledningsmetoder og kan anvende disse i praksis i samhandling med pasient/bruker, pårørende, kollegaer og lærlinger og studenter
- kan vise kreativitet og kan ta stilling til yrkesetiske problemstillinger og kunne anvende etiske prinsipper i sin vurdering av valg og handlinger

Generell kompetanse

- er bevisst egne holdninger i møte med etiske dilemmaer knyttet til arbeid i andres hjem
- har forståelse for hvordan kommunikasjon virker i møte med personer med psykisk utviklingshemming
- har forståelse for hvordan egen verbal og nonverbal kommunikasjon påvirker samhandlingen med kollegaer og andre ansatte i det daglige arbeidet

8.4.1 Aktører i pasient/brukerforløpet

Sentrale tema

- familieomsorg
- hjemmebaserte tjenester og integrerte tjenester
- tilrettelagte boliger
- institusjonsbaserte tjenester
- spesialhelsetjenesten
- frivillige organisasjoner

8.4.2 Organisering og samhandling mellom aktørene i pasient/brukerforløpet

Sentrale tema

- ledelse av mindre arbeidsgrupper
- samarbeid mellom 1. og 2. linjetjenesten
- tverrfaglig samarbeid
- samarbeid med familie og frivillige organisasjoner

8.4.3 Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy

Sentrale tema

- yrkesrolle og identitet
- relasjonskompetanse og gruppeprosesser
- kulturmangfold og yrkesutøvelse
- arbeidskultur, kreativitet og endringsvilje
- pasient og pårørendeskoler
- e-Helse
- saksbehandling (bestiller-/tiltaks-/vedtakskontor)

8.4.4 Kommunikasjon og veiledning

Sentrale tema

- veiledningskompetanse
- kompetanseutvikling- innhente – vite hvor en finner – og kunne nytte informasjon
- metoder for faglig veiledning i det daglige arbeidet
- etisk refleksjon
- dialogisk kompetanse

8.5 Emne 5 Fordypningsarbeid/hovedprosjekt

Studenten gjennomfører i dette emne en omfattende fordypningsoppgave som avsluttes med en muntlig individuell gjennomgang av oppgaven på eksamensdagen. Tema for fordypningsoppgaven skal være praksisrettet og konkret, være knyttet til gjennomgått praksis, og ett eller flere temaer fra utdanningens emner. Studenten skal gjennom fordypningsarbeidet bruke teori og erfaringer fra praksis. Fordypningsoppgaven gjennomføres individuelt eller i gruppe på maks 3 studenter.

Folkeuniversitetet Østs Helsefagskole velger å gjennomføre en samling i emne 5. Av erfaring vet vi at det oppstår frustrasjoner i forhold til fordypningsarbeidet og for å unngå dette velger vi å gjennomføre en samling som har som mål å gi studentene en felles innføring og forståelse av prosessen med oppgaveskrivingen. Denne samlingen vil gjennomføres i forbindelse med oppstart av emne 5.

Innen fastsatt tidspunkt må studenten/studentene ha levert fremdriftsplan. Denne skal inneholde: foreløpig problemstilling med begrunnelse og litteraturoversikt samt fremtidsplan for oppgaven. Gjennom emne 5 skal studenten utvikle sin evne til å anvende kunnskap og forståelse fra de ulike emnene, fagspesifikke teorier og arbeidsmåter, personlige yrkes- og livserfaringer og personlig kompetanse i samspill med pasient/bruker, pårørende og system.

Det er utarbeidet kriterier for fordypningsoppgaven/hovedprosjektet. Disse kriteriene inneholder både hva oppgaven skal inneholde, hva som forventes osv. Disse kriteriene blir gjort kjent og gjennomgått på samlingen som holdes i oppstart av emne 5.

Læringsutbytte

Kunnskap

- kan anvende relevant IKT-verktøy
- har innhentet, vurdert og bearbeidet teoretisk kunnskap
- kan drøfte sammenhengen mellom teoretisk kunnskap og praksis

Ferdigheter

- kan planlegge og presentere en presentasjon av det skriftlige prosjektarbeidet
- kan reflektere over hvordan teoretisk kunnskap og erfaringer fra praksis henger sammen

Generell kompetanse

- kan systematisere, utvikle og formidle erfaringsbasert kunnskap

Sentrale tema

- prosjektstyring
- aktuelt IKT-verktøy
- veiledning

8.6 Praksis

8.6.1 Overordnede mål for praksis

Målet for utdanning innen psykiske lidelser og aldring hos personer med utviklingshemning er å øke kvaliteten innen dette fagfeltet ved å bedre yrkesutøverens analytiske kompetanse, læringskompetanse, yrkesetiske kompetanse samt praktiske kompetanse. Fagskoleutdanningen fører ikke til et nytt yrke eller ny autorisasjon. Etter endt utdanning skal fortsatt yrkesutøveren holde seg innen sitt faglige kompetanseområde og ikke overskride sine faglige kvalifikasjoner. Karrieremessig kan likevel utdanningen innebære tilbud om ny stilling eller endring av arbeidsoppgaver.

For å kunne starte praksisperioden må studenten ha bestått alle obligatoriske arbeider og eksamen på emne 1.

Praksisstedet som blir valgt skal ha stor grad av ansatte med autorisert helsepersonell, helst med fagskoleutdanning innen fagfeltet, eller

hjelpepleier/omsorgsarbeider/helsefagarbeider med lang arbeidserfaring innen aktuelle fagfelt, eller høyere utdanning, dette for å sikre studentens faglige utvikling.

8.6.2 Læringsutbyttebeskrivelser for praksis

Praksis skal gjennomføres i løpet av emnene 2, 3, og 4. Omfanget beregnes til 10 uker à 35 timer. Fravær må ikke overskride 10 %.

Nedenfor følger en oversikt over hvilket læringsutbytte studenten forventes å ha etter praksisperiodene, og som studenten skal legge til grunn for å lage egne mål for praksis.

Ferdigheter

- kan anvende teoretisk kunnskap på praktiske og teoretiske problemstillinger i møte med psykiske lidelser og aldring hos personer med utviklingshemning
- kan anvende relevante hjelpemidler, planer og aktuelle kommunikasjonsteknikker i møte med pasient/bruker
- kan finne, vurdere, bruke og henvise til informasjon og fagstoff som er relevant for å løse problemstillinger innen fagfeltet
- kan kartlegge en situasjon som oppstår og identifisere faglige problemstillinger og aktuelle behov og iverksette relevante tiltak for denne brukergruppen
- kan reflektere over egen faglig utøvelse innen fagfeltet og justere denne under veiledning
- kan anvende teoretisk kunnskap i praksis om § 4 A i pasient- og brukerrettighetsloven, med særlig fokus på selvbestemmelse, samtykkekompetanse og tillitsvekkende tiltak
- kan anvende teoretisk kunnskap om kapittel 9 A i helse- og omsorgstjenesteloven, med særlig vekt på rettsikkerhet for bruk av makt og tvang overfor enkeltpersoner med psykisk utviklingshemning
- kan ivareta pleie og omsorg av alvorlig syke og døende mennesker
- kan møte og samarbeide med pårørende til personer med psykisk utviklingshemning

Generell kompetanse

- har forståelse for hvilke konsekvenser den organisasjonsmessige sammenhengen har for eksempelvis samarbeid, beslutningsmyndighet og tilgjengelighet for bruker.
- kunne utøve etisk forsvarlig praksis og ta initiativ til drøfting av etiske problemstillinger
- kan utføre målrettet miljøarbeid i arbeid med personer med utviklingshemning og tilleggs diagnoser som demens og psykiske lidelser
- kan samarbeide med bruker, pårørende og andre fagpersoner for å ivareta brukermedvirkning og mestring, som bidrar til meningsfull og individuelt tilpasset aktivitet og deltagelse

- kan bidra faglig i tverrfaglig samarbeid, og er løsningsorientert og kreativ i sin yrkesutøvelse
- kan ivareta daglig ledelse av mindre arbeidsgrupper og enheter, og kan undervise enkeltpersoner og grupper om temaer innenfor eget fagområde, og kan veilede i bruk av aktuelle verktøy og metoder knyttet til fagfeltet.

Studenten skal i tillegg utvikle egne læringsutbytte mål for praksisperioden med utgangspunkt i utdanningens læringsutbyttebeskrivelser. Målene er tenkt som hjelp til å strukturere praksisperioden og blir vurdert sammen med læringsutbytte for praksis i sin helhet ved endt praksisgjennomføring. Videre vil målene studenten selv utarbeider være til hjelp med tanke på fordypningsoppgaven, som skal være praksisrettet. Vi mener det kan være nyttig for studenten gjennom praksisperiodene og reflektere over hvilket tema som hun/han ønsker å fordype seg i. Studenten anbefales å skrive loggbok underveis. Studenten har et selvstendig ansvar for å ta opp eventuelle problemer underveis, primært med praksisveilederen, sekundært med skolens studieledelse.

Kapittel 9 Litteraturliste

9.1 Litteratur for Emne 1

Forfatter	Tittel	Antall sider
Befring, Anne Kjersti, 2007, Cappelen Damm Akademisk ISBN 9788204115638	Jus i helse- og sosialtjenesten	233 sider
Helgesen, A Leif, 2010, Høyskoleforlaget ISBN 978-82-7634-725-8	Sosiologi og psykologi	228 sider
Grasaas, K Kari, Sjursen, Marit, Stordalen, Jørn ISBN 978-82-7634-726-5	Etikk og kommunikasjon	224 sider
Eide og Eide, 2007, Gyldendal Norsk forlag ISBN/EAN: 9788205326897	Kommunikasjon i relasjoner	413 sider
Garsjø, Olav, 2005 ISBN: 978-82-02-23807-0	Studiemetodikk og oppgaveskriving om mappeevaluering og veier til god eksamen	Støtte litteratur
www.lovdata.no	Helsepersonelloven Pasient- og brukerrettighetsloven Helse- og omsorgstjenesteloven Spesialisthelseloven Folkehelseloven Evt. Flere aktuelle lover	
		1098 sider

9.2 Litteratur for emne 2, 3 og 4

Litteratur for emne 2

Jarle Eknes (red) 2001, universitetsforlaget ISBN 8251838002	Utviklingshemming og psykisk helse, s.1-56	56 sider
Larsen, Frode K og Wigaard, Elisabeth (red), 2009, Forlaget Aldring og helse. ISBN 9788280611086	Lærebok: utviklingshemning og aldring (omr 4 og 5)	
Horne, Hans og Øyen, Bjarne, 2005, G.R.D. Forlag, ISBN8299707706	Målrettet miljøarbeid, anvendt adferdsanalyse. del 1, Læringsteori og dagliglivets pedagogikk	197 sider
Engedal, Knut og Haugen, Per Kristian, 2006, forlaget aldring og helse. ISBN -13 9788280610515 ISBN-10 8280610510	Lærebok demens, Fakta og utfordringer, Kap. 1, 2, 3, 9,14.	89 sider

Kreftforeningen	Å dele en sorg: http://www.troshandboka.no/default.asp?cmd=100&KatID=21&View=1&ID=122	24 sider
Einar Sand	Sorgarbeid blant mennesker med utviklingshemming http://www.kirken.no/agder/tekstsider.cfm?id=11714	20 sider
		1017 sider

Litteratur emne 4

Eide og Eide, 2007, Gyldendal Norsk forlag ISBN/EAN: 9788205326897	Kommunikasjon i relasjoner (også brukt i emne 1)	79 sider
Erik A. Nordberg, 2000 Nasjonalt kompetansesenter for aldersdemens ISBN: 9788291054674	Organisering av den alderspsykiatriske helsetjenesten	79 sider
Elisabeth Arntzen, 2014 Gyldendal akademiske ISBN: 9788205455245	Ledelse og kvalitet i helsetjenesten Arbeidsglede i eget hus	200 sider
		358 sider

Obligatorisk litteratur utgjør 2915 sider, i tillegg kommer lover og forskrifter.

9.3 Tillegglitteratur

Solheim, Kirsti, 1996, Universitetsforlaget ISBN 8251834481	Demensguide, holdninger og handlinger i demensomsorgen
Thommesen,H.,Norman,T.,Sandvin,J Kommuneforlaget 2003 ISBN 9788244612166	Individuell plan: et sesam, sesam?
Folkestad, Lone, 2003, nasjonalt kompetansesenter for aldersdement ISBN 82-8061-027-8	Veiledning om multifunksjonshemning og aldring
Thoresen, Kirsti, 2005, forlaget Aldring og helse, ISBN 82-8061-045-6	Å bli eldre med utviklingshemning
Thoresen, Kirsti og Bugge, Ellen Desiree.2004, Nasjonalt kompetansesenter for aldersdement ISBN 82-8061-040-5	Utviklingshemning og aldring
Vi anbefaler vi besøk på Frambu og kontakt/besøk på avd. v Oslo universitetssykehus som er spesialister på utviklingshemning og psyk helse	